

Formacja chrześcijańska dorosłych

Autor: ks. Kampen E.
20.04.2008.

Formacja chrześcijańska dorosłych według "Christifideles laici."

1. Potrzeba formacji dorosłych.

Posynodalna adhortacja apostolska Jana Pawła II "Christifideles laici" podpisana przez papieża w 1988 r. powstała jako dokument, który wyrasta z myśli i dokonań Synodu Biskupów w 1987 r., gdzie tematem były "Powołanie i misja katolików świeckich w Kościele i w świecie dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II".1/ Wbudowuje się ona w bogaty dorobek myśli teologicznej Ojca św. i całego Kościoła XX wieku na temat roli, zadań i potrzeby permanentnej formacji religijnej ludzi świeckich. Wyakcentowali te sprawy Ojcowie Vaticanum II w "Konstytucji dogmatycznej o Kościele"2/ "Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym," która podejmuje różnorodne aspekty działalności Kościoła i chrześcijan oraz w "Dekrecie o apostołstwie świeckich" charakteryzującym powołanie świeckich do apostołstwa, jego różne dziedziny i formy oraz zasady przygotowania do podjęcia dzieła uświęcania innych ludzi oraz siebie. Potrzebę włączenia ludzi świeckich w ewangelizację i przygotowanie ich do tego zadania poprzez katechezę dzieci, młodzieży i dorosłych dostrzegł Paweł VI w adhortacji "O ewangelizacji w świecie współczesnym".3/ "Dyktatorium Ogólne o Katechizacji" uznało katechezę dorosłych za "docelową formę katechezy"4/. Z naciskiem podkreślał potrzebę stałej katechezy, która powinna objąć i dorosłych członków Kościoła, Jan Paweł II w adhortacji "O katechizacji w naszych czasach /Catechesi tradendae/".5/ Właściwie potrzebę ustawicznego formowania członków Kościoła aż do osiągnięcia pełni dojrzałości chrześcijańskiej podkreśla Jan Paweł II w całym swoim nauczaniu. Na progu III tysiąclecia wiary papież "jako codzienne zadanie wspólnot i grup chrześcijańskich" stawia apostołstwo i ewangelizację zaznaczając, że wymaga ono "odpowiedzialnego udziału wszystkich członków Ludu Bożego".6/ W adhortacji "Christifideles laici" Ojciec Święty charakteryzuje sytuację współczesnych chrześcijan.7/ Mówi o rozszerzaniu się zubożeniu religijnego i ateizmu, przedmiotowym używaniu osób, wolności bez granic. Jednocześnie ten świat zadufany w zdobyczach rozwoju naukowo-technicznego, uwielbiający różne "bożki" odkrywa i swój niepokój. Ludzie odrzucający Boga z zachłannością poszukują wartości duchowych. Osoby ludzkiej często jednak nie traktuje z godnością należną dziecku Bożemu. W majestacie obłudnie stanowionego prawa zabija się nienarodzonych, odmawia możliwości rozwoju rodzinom, powoli unicestwia całe masy ludzi głodnych, bez pracy i bez dachu nad głową. Ojciec Święty piętnuje przesadną tolerancję i "humanizmy" opierające się na ateistycznych i sekularystycznych przesłankach, które przyczyniają się do poniżenia człowieka. Za prawdziwy znak czasu współczesności uznaje potrzebę uczestnictwa różnych środowisk, grup społecznych w najróżniejszych dziedzinach życia. To uczestnictwo, niekoniecznie zawsze wartościowe, częstokroć zastępuje troskę o zachowanie osobistej godności. Innym znamieniem współczesności jest nasilanie się konfliktów. "Współczesna ludzkość, chcąc udowodnić swą "wszechmoc", powtarza bezrozumne doświadczenie wieży Babel /por. Rdz 11,1-9/, ale czyni to w daleko większej skali, angażując różne swoje komponenty, siejąc zamęt, walkę, rozkład i ucisk".8 Ojciec Święty patrzy na świat realistycznie i oprócz tych bolesnych doświadczeń dostrzega również blaski dzisiejszej rzeczywistości. Zauważa, że wielu angażuje się, by urzeczywistnić pragnienie pokoju, poświęca się służbie najsłabszym. Wszystkie ludy świata ogarnia pragnienie, by człowieka traktować w sposób podmiotowy, istotę, która posiada sumienie i wolność, która została wezwana do odpowiedzialnego życia w społeczeństwie i dziejach, podporządkowana wartościom duchowym i religijnym. Nakreślone sytuacje warunkują życie wspólnoty Kościoła i poszczególnych chrześcijan, pomagają lub hamują wzrastanie ku dojrzałości. Ludzie świeccy wspierani mocą Ducha Świętego, który nieustannie działa w Chrystusowym Kościele uobecniają Mistyczne Ciało Chrystusa " w różnorodnych sektorach świata, jako znak oraz źródło nadziei i miłości".9/ To właśnie oni realizując zadania swego powołania, stanu i zawodu w świecie mają upowszechniać zbawczą Ewangelię. Wszyscy bowiem ludzie mocą chrztu są powołani do świętości, czyli do doskonałości w miłości.10/ Realizując powszechne powołanie do świętości świeccy budują wspólnotę kościelną, umożliwiają Kościołowi realizację zbawczej misji w świecie. "Życie wedle Ducha, które wydaje owoc uświęcenia /por. Rz 6,22; Ga 5,22/, pobudza ochrzczonych i wymaga od nich wszystkich razem i każdego z osobna tego, by naśladując Jezusa Chrystusa przyjęli Jego Błogosławieństwa, słuchali i rozważali słowa Boże, świadomie i aktywnie uczestniczyli w liturgicznym i sakramentalnym życiu Kościoła, pamiętali o osobistej, rodzinnej i wspólnotowej modlitwie, byli głodni i spragnieni sprawiedliwości, praktykowali miłość we wszystkich sytuacjach życiowych i by służyli braciom, zwłaszcza najmniejszym, ubogim i cierpiącym."11/ Ludzie świeccy w życiu codziennym winni urzeczywistniać charyzmaty, którymi obdarza ich Duch Święty dla dobra wspólnot, w których żyją. To również i na barkach świeckich spoczywa zadanie budowania autentycznej kościelnej jedności, rozbudzania zapału misyjnego wobec niewierzących i tych "którzy zachowując wiarę porzucają lub zaniedbują praktykę chrześcijańskiego życia."12/ Ojciec Święty zwraca też uwagę na niezwykle bogactwo apostołstwa indywidualnego. Píše: "Jest rzeczą konieczną, by

każdy katolik świecki miał zawsze żywą świadomość tego, że jest "członkiem Kościoła", czyli osobą, której dla dobra wszystkich powierzone zostało oryginalne, niezastąpione i ściśle osobiste zadanie.^{13/} Papież za Ojcami synodalnymi ukazuje wielkie możliwości świeckich w zakresie ewangelizacji narodów i na polu działalności ekumenicznej. Szczególną rolę ci chrześcijanie mogą spełniać we własnych, świeckich środowiskach. To właśnie oni powinni przepajać codzienność duchem chrześcijańskim, budować cywilizację miłości.^{14/} Wobec tak istotnych zadań i trudnych wyzwań codzienności w pełni może stawać tylko człowiek o bogatej i właściwie ukształtowanej osobowości. Ponadto człowiek jest wezwany przez Boga, by rósł, dojrzewał i przynosił owoce. Dlatego musi być realizowana stała integralna formacja katolików świeckich. I choć papież Jan Paweł II nie mówi wprost o katechezie dorosłych, to jednak można z nią utożsamić pojęcie formacji katolików świeckich. Przecież nakreślone zadania i problemy dotyczą głównie dorosłych. To ludzie dorośli stają się dojrzałymi, oni swoimi odpowiedzialnymi decyzjami decydują o losie własnym i innych.^{15/}

Istota formacji dorosłych.

A. Cel, zadania i warunki realizacji.

"Podstawowym celem formacji świeckich katolików jest coraz pełniejsze odkrywanie przez nich własnego powołania i coraz większa gotowość do tego, by żyć nim w wypełnianiu własnej misji."^{16/} Cała formacja powinna prowadzić do rozpoznania przez człowieka woli Boga zamierzonej wobec niego w Bożych planach. Ten przedwieczny plan Boga odkrywa się wobec każdego człowieka stopniowo, w miarę upływu wydarzeń całego życia, nie tylko w jakiś chwilach istotnych w czasie młodości i dorastania. Zadania każdej osoby są "jedyne i неповtarzalne".^{17/} Formacja ludzi świeckich winna uzdalniać człowieka do odczytywania Bożego wezwania. Chrześcijanin nie może jednak jedynie wiedzieć, czego oczekuje od niego Bóg. Katecheza integralna prowadzona na wszystkich etapach życia winna uzdalniać człowieka do podejmowania czynów zgodnych z wolą Bożą. Ojciec Święty z naciskiem wskazuje na wspaniałe, niezwykle ważne zadanie chrześcijanina świeckiego: "coraz lepiej poznawać bogactwo wiary i Chrztu i żyć nimi coraz pełniej."^{18/} Mówi więc o dwóch istotnych etapach życia chrześcijańskiego: narodzinach i wzrastaniu. Aby człowiek świecki dzięki właściwej, stałej formacji mógł spełnić swoje życiowe zadanie konieczne jest uwzględnienie istotnych warunków realizacji odkrywania i spełnienia woli Boga. Na pierwszym miejscu Papież wskazuje na "pełne gotowości i uważne wsłuchiwanie się w Słowo Boże i naukę Kościoła".^{19/} Chrześcijanin świecki musi być czujnym, otwartym na głos Boga uczniem Chrystusa. Taką postawę winna ubogacać ufna, pełna synowskiego zawierzenia modlitwa. Niezwykle ważnym, zwłaszcza dla człowieka dojrzewającego i dorosłego staje się korzystanie z mądrego, troskliwego kierownictwa duchowego. Stała formacja świeckiego katolika powinna pomóc mu odkryć w świetle wiary charyzmaty, dary i talenty, jakimi obdarzył go Bóg dla dobra wspólnoty, wśród której żyje i dla własnego rozwoju. Jako ważny czynnik warunkujący wzrastanie człowieka wymienia Ojciec Święty rozpoznanie poprzez pryzmat zawierzenia Bogu sytuacji społecznej, kulturowej i historycznej czasów życia konkretnego chrześcijanina. Świecki katolik musi bowiem wzrastać do jedności, być jako osoba członkiem Kościoła i jednocześnie członkiem konkretnej ludzkiej społeczności. Ojciec Święty pisze jednoznacznie: "W życiu nie może być dwóch równoległych nurtów: z jednej strony tak zwanego życia "duchowego" z jego własnymi wartościami i wymogami, z drugiej tak zwanego życia "świeckiego", obejmującego rodzinę, pracę, relacje społeczne, zaangażowanie polityczne i kulturalne."^{20/} Człowiek jako latorośl wszczepiona w winny krzew - Chrystusa musi przynosić owoce wyrastające z Bożego wezwania i Bożej mocy w każdej dziedzinie swego życia. Jedność pomiędzy wyznawaną wiarą a codziennym życiem musi stać się fundamentem rozwoju katolika świeckiego.

B. Treści formacji dorosłych.

Aby człowiek był zdolny do dokonywania trudnej syntezy wiary i codzienności jego formacja musi odbywać się ciągle i integrować w sobie istotne treści. Uprzywilejowane miejsce w życiu świeckiego katolika winna zajmować formacja duchowa. Podstawą formacji duchowej jest czynny udział w liturgii, dzięki któremu chrześcijanin nie tylko trwa w łączności z Chrystusem, ale może tę zażyłość z Jezusem Chrystusem ustawicznie pogłębiać.^{21/} Z liturgii jako źródła wypływa bowiem cała moc Kościoła i wszystkich jego członków.^{22/} Uczestnictwo w Misterium Eucharystii oraz sakramentach świętych daje wzrost i umacnia wiarę oraz udziela łask potrzebnych do owocnego przyjęcia sakramentów.^{23/} Dzięki tym łaskom człowiek otrzymuje zdolność do należytego oddawania czci Bogu oraz pełnienia miłości, czyli realizowania w swoim życiu zbawczych planów, które wobec niego zamierzył Bóg. W związku z tym "dzisiaj coraz bardziej odczuwa się pilną potrzebę formacji doktrynalnej katolików świeckich."^{24/} Należy nie tylko nauczać i stale pogłębiać prawdy wiary. Trzeba tak przedstawić orędzie zbawienia, by stało się ono źródłem i uzasadnieniem chrześcijańskiej nadziei. Papież zwraca uwagę, że stała katecheza dostosowana do wieku i różnych sytuacji życiowych powinna dać katolikowi świeckiemu odpowiedź w świetle wiary na jego pytania egzystencjalne. Wielokrotnie stanie on wobec coraz to nowych i złożonych problemów świata. Aby interpretować je i rozwiązywać w duchu chrześcijańskim konieczna jest dogłębna znajomość prawd wiary i ich wyjaśniania podanego przez Nauczycielski Urząd Kościoła. Ponieważ dorosły katolik świecki winien być aktywnym w życiu społecznym i politycznym, konieczna jest dokładniejsza znajomość społecznej nauki Kościoła. To właśnie ona dostarcza człowiekowi świeckiemu niezbędnych

kryteriów ocen zjawisk społecznych, daje wytyczne do działania i skłania do refleksji nad rzeczywistością społeczno-polityczną, w której przychodzi żyć konkretnej osobie. Uwarunkowania społeczno-polityczne i ekonomiczne ustawicznie się zmieniają. Choć zasadnicze zręby nauki społecznej Kościoła są stałe, to jednak problematyka szczegółowa musi podążać za realiami życia. Ze względu na ten dynamiczny charakter nauczania Kościoła, nie można poprzestać na jego jednorazowym poznaniu i dotychczas często czynionym jedynie w formie katechezy adresowanej do dzieci i młodzieży. Ojciec Święty podkreśla: "Ta nauka powinna wejść do programów katechizacji ogólnej, formacji specjalistycznej, do programów szkolnych i uniwersyteckich."^{25/} Ważne miejsce wśród treści formacji dorosłych zajmuje kultura. To ona daje odpowiedź na ważne życiowe pytania poszczególnych osób i całego społeczeństwa. Kultura staje się także swoistym dopełnieniem formacji duchowej i stąd istotne jest, aby w działalność kulturalną człowieka wpisywały się wartości chrześcijańskie. Kościół przez wieki był mecenasem i promotorem kultury. Ukształtowała się kultura chrześcijańska, którą w świecie mają ciągle upowszechniać ludzie świeccy, pociągając w ten sposób ku wyżynom ducha tych, którzy z uporem trwają w przyziemnej codzienności. Wreszcie jako szczególne treści w integralnej i spójnej formacji katolików świeckich wymienia się rozwijanie w sobie ludzkich wartości. Za soborowym "Dekretem o apostołstwie świeckich" papież wymienia najistotniejsze wartości: zdobycie wysokich kwalifikacji zawodowych, zmysł rodzinny i obywatelski, cnoty odnoszące się do życia społecznego: uczciwość, poczucie sprawiedliwości, szczerość, uprzejmość, siłę ducha.^{26/} Katolik świecki prowadzony i wspierany przez Ducha Świętego ukształtuje w sobie w ten sposób jedność istnienia.

C. Funkcje formacji dorosłych.

Ustawiczna integralna formacja chrześcijańska winna się odbywać od momentu włączenia do wspólnoty Kościoła aż po kres ziemskiej egzystencji człowieka. Dziś, gdy większość chrześcijan przyjmuje chrzest w czasie niemowlęstwa czy dzieciństwa, początkiem formacji jest katecheza i świadectwo życia rodziców. Formacja doktrynalna ukazująca godność i nowość życia płynącą z sakramentu Chrztu zamyka się w szkolnej czy parafialnej katechezie dzieci i młodzieży, bo od tego momentu wielu rodziców czuje się zwolnionym ze swych obowiązków religijnych wobec młodego pokolenia a później powoli i z obowiązku własnej formacji. Dorośli chrześcijanie świeccy rzadko uświadamiają sobie godność i ważność sakramentu Chrztu w swoim życiu. Ojciec Święty podkreśla, że istotnym celem jego nauczania wpływającego z postanowień Soboru Watykańskiego II jest uświadomienie kapłańskiej, prorockiej i królewskiej godności całego Ludu Bożego.^{27/} W powyższej sytuacji za istotną funkcję formacji dorosłych należy uznać wtajemniczenie w pełnię, godność i nowość bycia chrześcijaninem. "To Duch Święty nadaje ochrzczonym status synów Bożych, a zarazem czyni ich członkami Chrystusowego Ciała."^{28/} To w sakramencie chrztu następuje zjednoczenie człowieka z Chrystusem i połączenie członków wspólnoty Kościoła ze sobą tak, że każdy na całe życie ma stać się żywym i świętym przybytkiem Ducha Świętego. Z faktu przynależności ochrzczonych do Chrystusa, Pana i Króla wypływa ich kapłańska, prorocka i królewska godność. Formacja dorosłych wspomaga świeckich w ciągłym aktualizowaniu tej godności i przygotowuje do jej spełniania się w uczestnictwa w Eucharystii. Chrześcijanin świecki powinien żyć /nie tylko przynależać/ we wspólnocie i dla dobra wspólnoty Kościoła oraz wspólnoty ludzkiej. Stąd formacja dorosłych jest też przygotowaniem do ewangelizacji i apostołstwa. Bez zaangażowania świeckich faktycznie nie jest możliwe apostołstwo w danych wspólnotach parafialnych.^{29/} Ojciec Święty zaznacza szczególną wartość apostołstwa indywidualnego. Wzywa i zobowiązuje do niego wszystkich świeckich sam Jezus Chrystus. Mocno tę prawdę uwypuklił Sobór Watykański II.^{30/} Poprzez tę wyrazistą, odważną formę apostołstwa świecki może w środowisku swego życia i pracy upowszechniać Ewangelię. Staje się wobec świata świadkiem Chrystusa. Dzięki ewangelizacji, głównej misji Kościoła, spełnianej przez wszystkich członków wspólnoty "możliwe jest budowanie i kształtowanie Kościoła jako wspólnoty wiary, a ściślej - jako wspólnoty wiary wyznawanej przez przyjęcie Słowa Bożego, sprawowanej w sakramentach i przeżywanej w miłości - będącej duszą chrześcijańskiego życia moralnego"^{31/} Budowaniu tej wspólnoty służą także zrzeszenia katolików świeckich. Reasumując można powiedzieć, że formacja dorosłych przygotowuje do tworzenia komunii osób w Kościele i poprzez Kościół.

D. Zadania osób zaangażowanych w formację dorosłych.

Formacja chrześcijańska dorosłych ma swoje "korzenie i siłę w Bogu Ojcu, który kocha i wychowuje swoje dzieci".^{32/} Kościół jest wezwany do udziału w boskim dziele wychowawczym, które "objawia się i dopełnia w Jezusie Nauczycielu i dociera od wewnątrz do serca każdego człowieka dzięki dynamicznej obecności Ducha Świętego"^{33/}. Ojciec Święty wyjaśnia: "Katolicy świeccy są formowani przez Kościół i w Kościele, co dokonuje się na zasadzie wzajemnej komunii i współpracy wszystkich jej członków: kapłanów, zakonników i samych świeckich."^{34/} Stąd bardzo ważna jest formacja wychowawców. Powinni oni zdobyć gruntowne przygotowanie do spełnienia swojej misji. Pierwszorzędnym jednak warunkiem umożliwiającym podjęcie zadań formacji innych jest własna głęboka, ciągle ubogacana formacja chrześcijańska. "Im lepiej jesteśmy uformowani, tym bardziej zdajemy sobie sprawę z konieczności kontynuowania i pogłębiania formacji oraz tym bardziej jesteśmy zdolni do formowania innych"^{35/} - zauważa Papież. Wychowawcy podejmując działania formacyjne rozpoczynają swoistą współpracę z osobami formowanymi, która powinna doprowadzić tych ostatnich do wzięcia odpowiedzialności za swoje

dojrzwianie w wierze. Przede wszystkim jest to jednak współpraca z łaską Bożą. Całe dzieło formacyjne wykorzystuje środki i metody zaczerpnięte z nauk o człowieku, ale stanie się skuteczne jedynie wtedy, gdy podda się działaniu Boga.^{36/}

Realizacja formacji dorosłych w życiu wspólnotowym i indywidualnym.

Wychowywanie, formowanie dojrzałej chrześcijańskiej osobowości ludzi świeckich jest przede wszystkim dziełem Kościoła powszechnego, w którym Papież pełni rolę pierwszego wychowawcy laikatu. Wszystkie jego słowa "winny być słuchane przez świeckich w duchu gotowości przyjęcia ich z miłością."^{37/}

Faktycznie jednak na co dzień formacja dorosłych realizuje się w kościołach partykularnych, a dokładniej we wspólnotach parafii. To tu nawiązuje się bezpośredni kontakt między osobami, tu gromadzą się wierni na słuchanie Słowa Bożego i sprawowanie liturgii. Tu wreszcie znajduje swoje spełnienie braterska miłość, znak komunii osób oraz cała działalność misyjna. Papież mówi także o ważnej roli małych wspólnot kościelnych i roli katechezy prowadzonej w formie katechumenatu.^{38/} Naturalną i podstawową szkołą wiary Ojciec Święty nazywa chrześcijańską rodzinę. Rodzice umocnieni łaską sakramentu małżeństwa od pierwszych dni życia dziecka winni je uczyć chwalić Boga. W tym Kościele domowym przez codzienne doświadczanie miłości ubogaca się osobowość dzieci i dorosłych. Życie w rodzinie przygotowuje do podjęcia odpowiedzialnej roli we wspólnocie wiary i społeczności świeckich. Tu także człowiek uczy się "oddawać swoje siły w służbę Królestwu Bożemu".^{39/} Innym ważnym miejscem realizacji formacji dorosłych są katolickie szkoły, szczególnie wyższe oraz ośrodki odnowy duchowej.^{40/} Szkoły spełniają swoją funkcję formacyjną, jeśli staną się wspólnotą wychowanków, nauczycieli, rodziców, kapłanów. Ojciec Święty z wdzięcznością mówi o tych nauczycielach i profesorach, którzy stają się świadkami Chrystusa poprzez przykład własnego życia, kompetencje i uczciwość zawodową, nauczanie inspirowane duchem chrześcijańskim przy jednoczesnym zachowaniu autonomii nauk. Uczelnie dzięki odpowiedzialnemu postępowaniu ludzi świeckich mogą istnieć jako miejsca, gdzie ukazują się więzi między nauką i wiarą, Ewangelią i kulturą. "Niezmiennie ważne jest to, aby badania naukowo-techniczne prowadzone przez świeckich opierały się na kryterium służby człowiekowi, uwzględniającej pełny wymiar jego wartości i wymogów."^{41/} Kolejną wspólnotą, która ma swój udział w formacji świeckich są grupy, stowarzyszenia i ruchy. Każde z tych zrzeszeń umożliwia formację, która ukierunkowuje na apostołstwo, sobie właściwymi metodami ubogaca członków i prowadzi ich do komunii osób. Formacja w tych organizacjach jest wtedy autentyczna, gdy prowadzi do zaangażowanego życia we wspólnocie Kościoła i aktywności w społeczności świeckiej. W czwartym rozdziale adhortacji zatytułowanym "Robotnicy w winnicy Pańskiej" Ojciec Święty zauważa, że to właśnie laikat jest grupą uprzywilejowaną różnorodnością powołań i wielkim zróżnicowaniem członków. Każda kobieta i każdy mężczyzna, człowiek starszy i młodzieniec, osoba chora i ta w pełni sił witalnych we współobecności i współpracy ze sobą, a jednocześnie w działaniu indywidualnym spełniają swoją misję w Kościele i w świecie. Prawdziwą i skuteczną formację każdemu człowiekowi, także dorosłemu, można zapewnić tylko wtedy, gdy podejmie on trud samowychowania, to jest odpowiedzialność za własną formację.^{42/} Ojciec Święty sygnalizuje też problem wypracowania odpowiednich metod działania formacji świeckich. Poleca zawsze tak uwzględniać kulturę danego obszaru i czasu, by dzieło formacji ludzi świeckich odpowiednio ubogacała.

Adhortacja "Christifideles laici" jest cennym dokumentem papieskim, który ukazuje bogactwo laikatu i ważne miejsce ludzi świeckich w Kościele. Wytycza kierunki ich owocnego zaangażowania w misję zbawczą. Unaocznia też konieczność permanentnej, integralnej formacji dorosłych.

Przypisy:

1/ChL 1

2/ KK 30-38; J. Charytański pisze, że za katechezą permanentną obejmującą wszystkie okresy życia człowieka, sygnalizowaną już podczas Soboru Watykańskiego II, zdecydowanie opowiedział się Synod Biskupów w 1977r. Źródło odrodzenia i realizacji tej katechezy ojcowie synodalni upatrywali w ożywieniu i aktywnym zaangażowaniu w misję posługi słowa wspólnot partykularnych Kościoła. Por. Katecheza ciągła w świetle Synodu 1977 w: Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła /red. W.Kubik/, t.2., Warszawa 1985, s. 96-113.

3/ EN 21; 40

4/ DOK 59 . Problematykę katechezy dorosłych zawartą w opublikowanym w 1971 r. Dyrektorium Ogólnym Katechetycznym przedstawia ks. J. Bagrowicz. Por. Katecheza na poszczególne etapy życia człowieka w: Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła /red. W.Kubik/ t.1., Warszawa 1985, s. 71-73.

5/ CT 43. Na temat różnych postulatów i działań na rzecz katechezy dorosłych w czasie po Soborze Watykańskim II w kościele powszechnym i wspólnotach lokalnych pisze K. Misiaszek. Por. Katecheza dorosłych, mps, s. 12-19. Interesującą historię katechezy dorosłych wpisaną w dzieje Kościoła i postrzeganą przez pryzmat rodziny, szkoły oraz parafii przedstawia R Niparko. Por. Katecheza dorosłych, Poznań 1987, s. 29-55.

6/ List apostolski Novo millennio ineunte 40. Por. też: 51; 52.

7/ Ch L 4-6.

8/ Ch L 6.

- 9/ Ch I 7.
10/ Por. KK 39-42.
11/ Ch I 16.
12/ Ch L 27.
13/ Ch L 28.
14/ Jan Paweł II szeroko omawia wszystkie aspekty życia osobowego i społecznego, które winni kształtować swoją postawą, wyborami i działaniami ludzie świeccy Por. Ch.L 37-44
15/ Interesujące uwarunkowania potrzeby współczesnej katechezy dorosłych ukazuje K.Misiaszek. Por. dz. cyt., s. 30-40. O potrzebie katechezy dorosłych pisze J. Majka. Udawadnia, że istnieje ścisły związek między świadomością religijną a zaangażowaniem chrześcijańskim. Por. Problem katechizacji dorosłych na tle współczesnej rzeczywistości religijno-społecznej w: W służbie Ludowi Bożemu / red. B. Bejze/ Poznań- Warszawa 1983, s. 455-458.
16/ Ch L. 58.
17/ Tamże.
18/ Tamże. Por DOK 175. Por. też: P. Tomasik, Charakterystyka "Dyrektorium Ogólnego o katechizacji" w: Katecheza Kościoła w świetle "Dyrektorium ogólnego o katechizacji," Kraków 1999, s. 55-56. Por. też: K. Misiaszek, dz. cyt., s. 70-78.
19/ Ch L 58.
20/ Ch I 59. Por. DA 4. Por. też KDK 43. Problem rozdźwięku między wiarą a codziennym życiem katolików świeckich z wielką troską podejmują papieże Paweł VI i Jan Paweł II. Por. przypisy 212 i 213 do Ch L 59.
21/ Ch L 60. Por. DA 4.
22/ KL 10.
23/ KL 47 i 59.
24/ Ch L 60.
25/ Tamże.
26/ Por. Ch L 60 i DA 4.
27/ Ch L 14. Por. KK 10.
28/ Ch L 11.
29/ Por. Ch L 27.
30/ DA 16.
31/ Ch L 33.
32/ Ch L 369.
33/ Tamże.
34/ Tamże.
35/ Ch L 63.
36/ Tamże. Szeroko na temat przygotowania osób do podjęcia funkcji nauczyciela i świadka wiary piszą K. Misiaszek i A. Potocki. Swoje uwagi odnoszą głównie do katechetów formujących dzieci i młodzież w toku katechezy szkolnej, większość z nich jest aktual- na wobec osób zajmujących się formacją dorosłych. Por. Katecheta i katecheza w polskiej szkole, Warszawa 1995, s. 107-159.
37/ Ch L 61.
38/ Por. R. Murawski, Katechumenat dwudziestego wieku w: "Communio" 1983 nr 1, s. 28-45.
39/ Ch L 62. Współczesne uwarunkowania istnienia i rozwoju Kościoła domowego oraz pod- stawy teologiczne tej wspólnoty wychowawczej przybliży J. Buxakowski. Por. Wprowa- dzenie do teologii duszpasterstwa rodzin, Pelplin 1999, s. 51-136. Por. też F. Adamski, Wychowanie do zaangażowania w Kościele w: "Communio" 1982 nr 5, s. 119-130.
40/ Aktualny program katechizacji w Polsce nie wyszczególnia formacji dorosłych. Jest ona pomieszczona w duszpasterstwie specjalistycznym /np. akademickim/ i ogólnym. Jednak program warszawski przygotowany na trudne lata katechezy w czasach reżimu stalinow- skiego wyraźnie mówił o katechezie młodzieży powyżej 18 roku życia i katechizacji, która miała przygotować rodziców do odpowiedzialnego wychowania religijnego dzieci. Por. J. Doppke, Katechizacja w Polsce 1945 - 1990, Pelplin 1998, s. 78.
41/ Ch L 62.
42/ Ch L 63. O podmiotach działań w katechezie dorosłych i uwarunkowaniach jej realizacji pisze K. Misiaszek. Por. dz. cyt., s. 89-95.
Wykaz wykorzystanej literatury.
Adhortacja apostolska papieża Pawła VI do biskupów, kapłanów i wiernych całego Kościoła Katolickiego "O ewangelizacji w świecie współczesnym" w: Jan XXIII, Paweł VI, Jan Paweł II, Encykliki, Warszawa 1981, s. 358-453.
Dekret o apostołstwie świeckich "Apostolicam actuositatem" w: Sobór Waty- kański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje, Poznań 1968, s. 379-405.

Kongregacja do Spraw Duchowieństwa, Directorium Catechisticum Generale w: Katecheza po Soborze Watykańskim II w świetle dokumentów Kościoła /red. W. Kubik/ t. 1, Warszawa 1985, s. 91-192.

Konstytucja dogmatyczna o Kościele "Lumen gentium" w: Sobór Watykański II Konstytucje, dekrety, deklaracje, Poznań 1968, s. 105-170.

Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym "Gaudium et spes" w: Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje, Poznań 1968, s. 537-620.

Konstytucja o liturgii świętej "Sacrosanctum Concilium" w: Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje, Poznań 1968, s. 40-70.

List apostolski "Novo millennio ineunte" Ojca Świętego Jana Pawła II do biskupów, duchowieństwa i wiernych na zakończenie Wielkiego Jubileuszu Roku 2000.

Posynodalna adhortacja apostolska "Christifideles laici" Ojca Świętego Jana Pawła II o powołaniu i misji świeckich w Kościele w dwadzieścia lat po Soborze Watykańskim II, Kraków 1996, s. 271-377.